

Bröderna Olof och Hans Östensson från Transtrand blev Ångermanlänningar.

Av Ulla Thorsell Östlund

Östen Hansson f. 1805 i Vestra Långstrand gifte sig år 1837 med Carin Olsdotter f. 1813 i Wörderås. De fick fem barn. Det första barnet, Hans f. 1837, blev bara två år. Strax efter hans död föddes dottern Christina f. 1839. Sedan kom Olof f. 1842, Hans f. 1844 och Elin f. 1849.

Min berättelse kommer att handla om de två bröderna Olof och Hans. Hans var min mormors far.

Enligt utflyttningsboken för Transtrand flyttade Olof till Håsjö i Jämtland den 9:e november 1863. Han hade då titeln skomakare. Efter att ha arbetat i Håsjö till 1867 fick han utflyttningsattest till Bodum i Ångermanland. Dit kom han aldrig utan fortsatte sin vandring till Junsele, där han flyttade in den 12 november 1867. Han var bosatt i Krånge, Junsele, där han står som sockenskomakare. Så småningom flyttade han till Hällberget, en liten by, som ligger alldeles intill den stora Betarsjön. I Junsele hade det stora skogsbruket kommit i gång. Folk flyttade in från Värmland och Dalarna och även från Finland. Skogsbolagen försökte göra stora vinster på skogsavverkningarna. Ångermanälven var en stor transportled ner till sågar och fabriker vid kusten. I spåren av den stora inflyttningen av, framför allt, unga män, blomstrade handeln som aldrig förr och även kroglivet. Ett antal lönnkrogar växte upp, den största i kyrkbyn Mo, där en inflyttad bagare från Närke vid namn Carl Axel Wiström hade etablerat sig som både bagare och krögare.

Lördagen den 12 juni 1869 besökte Olof Östensson tillsammans med norrmannen Pehr Thoresen Wiströms krog i Mo kyrkby. Då hade redan ett stort antal finska arbetare anlant till krogen och där blivit beskänkta av rusdrycker. De förde ett väldigt oväsen och betedde sig så illa, att de blev utfösta från Wiströms bostad. Finnarna beväpnade sig med störar och andra tillhyggen, slog sönder två fönsterrutor i Wiströms boningshus och slog också sönder en bössa, som Wiström bar på. Dessutom kastade de in en massa saker genom de trasiga fönstren. Olof Östensson och Pehr Thoresen förseddes med varsin bössa och avlossade vardera ett skott med endast krut med förladdning, men då inte våldsverkarna avskräcktes av detta, gick Östensson och Thoresen in i huset och laddade om bössorna med tillsats av hagel, som Wiström hade försett dem med. De gick ut igen och avlossade gevären men endast Östenssons bössa tycktes ha avfyrats. Finnarna avlägsnade sig inte efter den salvan utan fortsatte att föra oväsen. Östensson och Thoresen laddade bössorna för tredje gången, med hagel även denna gång. De gick ut på gårdsplanen och stående där, omkring 10 alnar från boningshuset, riktade de bössorna mot Petter Eriksson, som sakta kom emot dem med höjd stör i händerna. Då Eriksson inte stannade på deras anrop, avlossade de bössorna på ca 42 alnars avstånd. Det var denna gång också bara Östenssons gevär, som brann av. Ett hagel trängde in i Petter Erikssons högra hjärnkammare och förorsakade hans död inom några få minuter. Eftersom det blev utrett att Östensson, vid avfyrandet av det dödliga skottet, inte varit överfallen med våld eller hot, som inneburit trängande livsfara så att han inte hade

kunnat hejda sig, utan att han, genom misshandel av hastigt mod utan avsikt, hade dödat Petter Eriksson. Olof Östensson dömdes till två års straffarbete. Pehr Thoresen dömdes att böta 50 Riksdaler och bagaren Carl Axel Wiström frikändes helt.

Rättegången hölls i Sollefteå Tingslag å Hallsta Tingsställe den 15 oktober 1869.

Olof Östensson hade inkommit till Wester Norrlands Länsfängelse redan den 15 juni 1869. I fångrullan får vi veta att han var 5 fot och 8 tum lång, hade ovalt ansikte, ljust hår och ljusa ögonbryn, blå ögon. Med sig till häktet hade han 34 Riksdaler, en hatt, en halsduk, en väst, två rockar, ett par byxor, ett par kalsonger, en livrem, en skjorta, ett par strumpor, ett par stövlar, en plånbok.

Den 28 november 1869 skulle han förflyttas till Stockholms Läns cellfängelse på grund av platsbrist i Härnösand. Då kvitterade han ut 4,30 Rdr, som var hans arbetsinkomst i fängelset från den 15 juni. Han hade under tiden tagit ut 0,20 Rdr.

Stockholms Läns cellfängelse låg på Norrmalm. Verksamheten drevs från 1844 till 1896 när byggnaden revs och ersattes av den byggnad, som numera är LO-borgen. Tyvärr går det ej att hitta något arkiv från fängelset.

Olof Östensson återkom till Junsele den 8 juni 1871 efter att ha blivit frigiven den 31 maj. I december samma år gifte han sig med Sara Erika Ersdotter f. 1850 i Öfra by, Junsele, dotter till Eric Nilsson och Sara Olofsdotter. Den första november 1875 skulle Olof besöka några vänner på Betarsjönäset. För att komma dit måste han gå över sjön till den andra sidan. Isen var inte tillräckligt stark för att bära Olof. Han gick ner sig på isen och drunknade. Sara Erika blev en ung fattig änka. Hon bodde kvar på Hällberget några år tillsammans med sin mor.

Anna-Greta f. Danielsdotter och Hans Östensson.

Vid tiden för Olofs olycka bodde också brodern Hans på Hällberget. Hans Östensson hade blivit överförd till boken "särskilda förteckningen å lösa personer" i Transtrand den 13 november 1865. Han hade då varit borta sedan 1862. Var han befann sig under den tiden och ytterligare ett antal år, är en gåta. Var han på vandring från plats till plats eller fanns han under lång tid i Junsele utan att ha blivit inskriven i husförhörlängderna? Den 26 maj 1872 flyttade han in i Junsele till den by, där brodern Olof redan bodde. Hans står då som skomakarlärling. Min teori är att Hans hade bott ett antal år i Junsele. Där hade han träffat en käresta. För att kunna gifta sig, måste han ha ett intyg från hemförsamlingen om att han var ledig till äktenskap. Han begav sig hem till Transtrand för

att få flyttbetyg med intyg om hinderlöshet och begav sig åter till Junsele. Hans käresta var pigan Anna-Greta Danielsdotter f. 1851 i Långvattnet, Junsele. Hon var yngsta dotter till Daniel Abrahamsson och Cajsa-Greta Åkerström. Den 18 augusti 1874 föddes deras förste son, Jonas Daniel, dvs. i födelseboken står han antecknad som oäkta son till Anna-Greta Danielsdotter. Anna-Greta var då piga hos faktor Jöns Anders Andersson i Lillegård, Junsele. Anna-Greta flyttade tillsammans med sonen till Edsbacken, där hennes föräldrar bodde och därefter till Långvattnet till sin bror Jacob Danielssons familj. Det som förvånar mig, är att i en husförhörsbok senare har man strukit över "hustruns son uä" och i nästa bok står han som son i äktenskapet.

Den 31 mars 1878 gifte sig Hans och Anna-Greta. Hon var då havande med dottern Kristina, som föddes i juni samma å. År 1887 flyttade familjen till Mo kyrkby efter att ha bott på Betarsjönäset en tid, där Hans, eller n'Ö som han kallades, blev sockenskomakare. Där föddes sonen Fritjof 1881. Han blev knappt fyra år gammal. 1886 var det dags för nästa barn, Frida Katrina. Sedan kom Anna Augusta 1891 och sist tvillingarna Agnes och Edit 1894. Hans hade en stor försörjningsbörd men det gick inte någon direkt nöd på familjen. De hade sitt lilla hus där Hans kunde syssla med sitt skomakeri.

Jonas Daniel gifte sig 1898 med Anna Maria Henriksdotter f. 1872 i Mo, Junsele. De flyttade till Gafsele, Åsele där deras sex barn föddes.

Kristina gifte sig 1902 med Nils Olofsson f. 1878 i Anundsjö. De var först bosatta i Anundsjö men flyttade sedan till Gafsele, Åsele.

Kristina Östensson och maken Nils Olofsson samt deras barn Lilly och Olof Georg.

Frida Katrina gifte sig 1906 med Jonas Molinder f. 1884 i Mo, Junsele. De fick sonen Erik Elias f. 1906. År 1915 blev ett tungt år för Jonas. Först dog hustrun den 13 april av lungsjukdom. Så gick det bara 13 dagar så dog sonen i tuberkulos. Livet gick vidare ändå och Jonas gifte om sig efter några år.

Anna Augusta blev bara 27 år. Hon avled 1918 i den stora epidemin av Spanska sjukan.

Tvillingarna Agnes och Edit fick tidigt bege sig ut för att försörja sig själva. Mormor Edit har berättat för mig: När de var tolv år gamla, fick de sluta skolan och bege sig de tre milen till Solberg i Anundsjö för att arbeta som pigor. De gick den långa vägen. En gång blev de skjutsade med båt över Ångermanälven. När de skulle korsa älven en andra gång, fick de åka över med färja. När de hade gått hela dagen, var de framme i byn Gulsele, där de övernattade hos en

bekant till familjen. Mannen, som hade bott i Mo, kände genast igen Hans' "småjäntern".

Frida Östensson gift Molinder med svägerskan Kristina Molinder.

Dagen efter fick de skjuts till Solberg. Där arbetade de hos varsin familj i ett helt år utan att ha någon kontakt med familjen hemma i Mo. De fick mjölka korna, städa och passa barnen.

Edit och Agnes fortsatte att arbeta som pigor. I äldre tonåren flyttade båda till byn Holafors i Ådalsliden ca två och en halv mil från Mo. De arbetade hos olika bönder. Där fanns många ungdomar. Lagom till sin gemensamma 20-årsdag, på midsommardagen 1914, flyttade de hem till Mo till Anna- Greta och Hans. Båda flickorna var gravida. Edit födde dottern Berta, min mamma, den 5 oktober 1914 och Agnes födde dottern Vega den 8 oktober samma år. Anna-Greta och Hans blev småbarnsföräldrar på nytt vid 63 resp. 70 års ålder. Edit och Agnes hade nog med att försörja sig själva så föräldrarna tog hand om flickorna. Mamma har berättat, att snällare och kärleksfullare ”föräldrar” kunde de inte ha haft.

Agnes och Edit Östensson.

Det fanns endast en lampa i huset. Den behövde Hans för sitt skomakeriarbete och den hade också flickorna vid läxläsning. Mamma berättade, att Hans hade en bok, förutom bibel och psalmbok. Det var John Bunyan: Kristens resa. Kanske drömde han om ett annat liv.

Hans avled den 16 december 1929. Anna-Greta bodde de sista åren på ålderdomshemmet i Lillegård. Hon avled 1946. Hon blev 95 år.

Agnes hade gift sig med Johannes Fjäll från Holafors. De fick fyra flickor. Edit gifte sig med Nils F.Selin från Mo. De fick sju barn.

Vega gifte sig 1938 med Dag Andersson från Bollnäs. De fick sex barn tillsammans. Vega avled 2013 i en ålder av 99 år 2 mån 20 dagar.

Berta gifte sig 1942 med Gustaf Adolf Östlund från Östanbäck, Junsele. Jag, Ulla, blev deras enda barn. Berta avled år 2000. Hon blev 85 år 5 mån 17 dagar.

Vega Östenson och Berta Lundin.

Familjen Selin framför hemmet i byn Mo i Junsele socken. Fr.v.: Gösta f 1920, mormor Anna-Greta, änka efter Hans Östenson, Anna-Lisa f 1929, hästen, far Nils F Selin, mor Edit, framför henne Ulla f 1931, Göta f 1924, Disa f 1920, Otto f 1919. Berta f 1914 hade redan flyttat hemifrån.